

„Összetartás, szeretet” Beszélgetés a Misztrál együttesel

„Amikor már álmod látunk,
mikor minden elveszett
egy remény van, egy igazság,
összetartás, szeretet?”

Dsida Jenő *Összetartás, szeretet* című versével zárul az idén tízéves Misztrál együttes legújabb albuma, amelyet a költő születésének századik évfordulójára adtak ki.

– TÖRÖK MÁTÉ: Lemezünket a Hangzó Helikon és Gryllus Dániel felkérésére készítettük el, nagy tisztelettel emlékezve a költőre. Bízunk benne, hogy ez a „kicsi zenés verssziget” menedéke lesz mindazoknak, akik kiutat keresnek a ma egyre erősödő, a kultúrát és hagyományokat megsemmisítő ideológiák özönéből. Az, hogy Dsida Jenő fiatalon elköltözött, s halálát irodalomba vetett fanatikus hite is okozta, kit érdekel ma? Miért hagyjuk elveszni nagyjaink örökségét és hagyományainkat? Gondolkozzunk újra úgy, ahogy *Psalmus Hungaricus* című versében fogalmaz a költő: „Epévé változék a víz, mit lenyelek, / ha téged elfelejtetek! / Nyelvemen izzó vasszeget üssenek át, / mikor nem téged emleget! / Húnyjon ki két szemem világa, / mikor nem rád tekint, népem, te szent, te kárhozott, te drága!”

Ha ez sikerül, büszkén lehetünk magyarok bárhol a világban: magyarként világfiak. Nyelvünket, zenénket megőrizve legyünk testvérei a többi népnek.

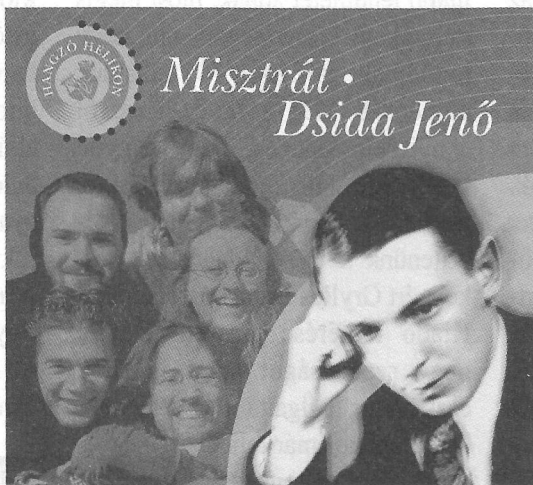
– Tervezitek a *Psalmus Hungaricus* többi részének megzenésítését is?

– TÖRÖK MÁTÉ: Ez a feladat még várat magára. A hat részből álló *Psalmus* hatalmas ívet alkot. A záróakkord nagy tanítás. Megénekelni nehéz. Két út adódott számunkra: az egyik egy több hangszeres, min-

den mozzanatot végigkísérő zenei háttér, a másik pedig, ami végül megvalósult, egy gitárral a szinte „elmesélő” kíséret.

– *Hogyan fogadja a közönség ezt a súlyos művet?*

– TÖRÖK MÁTÉ: A *Psalmus* mielőjé nehéz egy koncerten megteremteni, ezért nem is játszuk hangversenyen. Csak a CD-n hallható.

– *Hogyan dolgozik az együttes? Hogyan osztjátok meg egymás között a feladatokat? Ki írja a zenét, ki hangszerel és ki választja ki a verseket?*

– HEINCZINGER MIKLÓS: Mindenki szuverén alkotóként tagja az együttesnek. Mindegyikünk kiválaszt néhány verset, megzenésíti és elénekli a saját művét. A többiek kísérik. Magam nemrég ismertem meg Dsida Jenőt. Megrázó volt számomra egy olyan költő műveit feldolgozni, aki nálunk fiatalabb

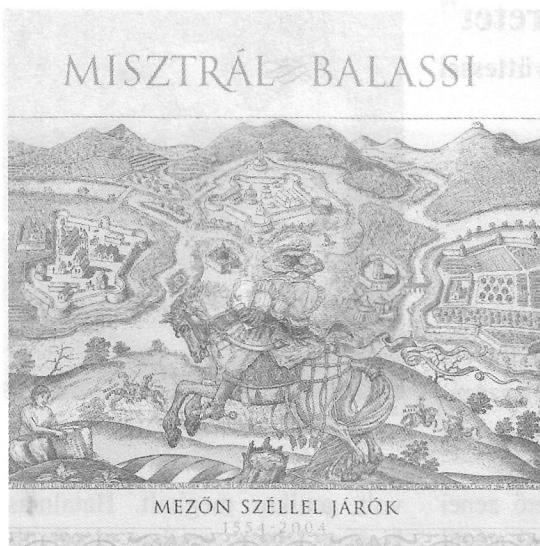

Eröss Elemér felvétele

volt, amikor meghalt. Hatalmas kincsre leltem, amikor elmélyültem a Dsida-életműben. Öt hónapra keresztül vele – benne éltem. Bejártam vele a lélek minden zegét-zugát. Ugyanolyan kereső ember volt, mint mi.

– TÖBISZ TINELLI TAMÁS: Dsida Jenő hasonlatos volt a mai fiatalokhoz. Módfellett kedvelte a mulatságokat és erős dinamizmus jellemezte. Ő azonban bejárta az önismeret küzdelmes útját, fölismerte az élet súlypontjait. Több éves tartargia után megenyhült, Istent szerető emberré vált. Lényeglátása és céltudatossága sajnos hiányzik a mai emberek többségéből. Dsidának volt bátorsága, hogy mélyre ásson magában, akkor is, ha fáj. Ha a mai emberek is így tennének, gazdagabb és érzékenyebb lenne a világ. A fiatalok gyakran nem is tudják,

miért tanulnak, dolgoznak, minek lehet és „kell” örülni. A média ügyesen eltereli amúgy is kalandozó figyelmüket. Azok, akik nem ismerik a művészet áldásos hatását és önmagukkal sincsenek jóban, nem tudnak mit kezdeni néha furcsa hangulatot előidéző érzéseikkel. A zene és az irodalom ebben is segít. Érzékenyebbé, fogékonyabbá teszi a lelket, így megkönnyíti az ismerkedést önmagunkkal és a világgal. Dsida Jenő lelki hullámszáma it igyekeztünk muzsikánkkal is követni, illetve még plasztikusabbá tenni.

– TÖRÖK MÁTÉ: Az is izgalmas Dsidánál, ahogy verseiben keverednek a derús és a melankolikus elemek. A borús hangulatú versek között is sok különböző árnyalatot fedezhetünk fel.

– HOPPÁL MIHÁLY: Mindnyájan másként közelítjük meg a műveket, de szerencsére mindig kialakul az egységes hangzás, és közös nevezőre jut ez az amúgy különböző egyéniségekből álló közösség. Emberi és szakmai szempontból szerencsére nagyon hasonló az értékrendünk. Mindannyian igyekszünk a legtöbbet kihozni magunkból. Szerzői és előadói téren egyaránt fontosnak tartjuk a hitelességet. Mivel javarészt ismert, komoly műveket zenésítünk meg, tudásunk legjavát igyekszünk hozzátenni a versekhez. A peccsenyéhez prima és hozzá illő bor dukál. Különleges és személyes munkakapcsolat ez szerző és szerző között, hiszen a végén a mi zeneszerzői és előadói egyéniségünk is benne lesz abban a furcsa végtermékben, amit énekeltek versnek hívnak.

– Valóban nagy vállalkozás és felelősség remekműveket dallamokba bújtatva, esetleg fakuló színüket felfrissítve a közönség elé tárni. Gondolok például a 2004-ben megjelent Balassi CD-re.

– TÖRÖK MÁTÉ: *Mezőn széllel járók* című lemezünkön ritkán hallha-

tó Balassi- és Balassi korabeli verseket dolgoztunk fel a költő 450. születésnapja alkalmából. A megnyugvást nem találó, örök vándorúton járó, szabadságkereső Balassi Bálintot idéztük meg. Ez volt az első tematikus lemezünk. Itt is arra törekedtünk, hogy újat is tudjunk nyújtani. Hidat építettünk a verséneklők és a régi zenét játszó kö-

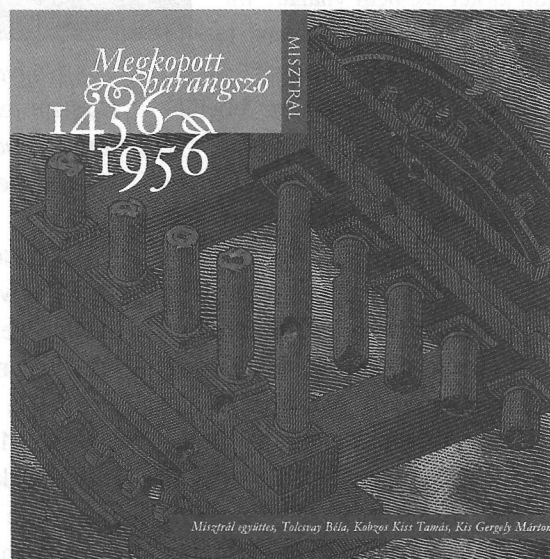
zött, mert ez a lemez régi zenei elemeket is tartalmaz, de alapvetően a mi hangzásvilágunkat tükrözi.

– *Haladjunk visszafelé a Misztrál együttes történetében.*

– TÖRÖK MÁTÉ: Bár soha semmilyen siker hatására nem szoktunk hátradőlni, sőt a jó eredmények újabb lendületet adnak, most mégis muszáj egy kicsit megpihenni, hogy töltődjünk, és frissen folytathassuk a munkát. Még a Dsida-lemezről annyit elmondanék, hogy nagyon kevés idő állt rendelkezésünkre, ugyanis öt hónap alatt kellett elkészítenünk a CD-t. Megtiszteltetésként ért Gryllus Dániel és a Helikon Kiadó felkérése. Gryllus Dániel nagy szabadságot adott nekünk, csak akkor hallgatta meg a felvételeket, amikor már teljesen készen voltunk, tehát nem is lehetett volna változtatni a számokon. Ez a teljes bizalom jele volt, ami nagyon jól esett. Ritka jó emberi és szakmai kapcsolat van a Kaláka és a Misztrál zenekar között. Ez a kapcsolat 1998-ban kezdődött, amikor megnyertük a XIX. Kaláka Folk Fesztiválon a Kaláka Alapítvány fődíját.

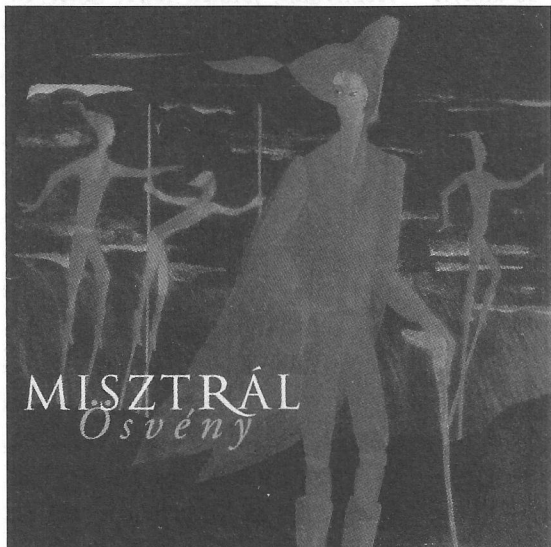
– *A Kaláka fődíján kívül több díjat is elnyertetek.*

– TÖRÖK MÁTÉ: 2000-ben első helyezést értünk el a Gödöllői Dalostalálkozón, 2006-ban pedig nekünk ítelték a Bartók Béla-díjat. (A Bartók Béla-díjat a Bartók-émlékév tiszteletére a Magyar Művészetért Alapítvány és a Herendi Porcelánmanufaktúra alapította, s a tavalyi évben osztotta ki.) 2006 októberében megjelent *Megkopott harangszó* című lemezünket a közös évforduló ihlette. Már fél évezrede és ötven éve zúgnak a harangok minden délelben 1456, a nándorfehérvári diadal emlékére. Ötven éve, 1956-ban egész Európában értünk, magyarokért kondultak meg a harangok. Az Európát leigázni szándékozó török szultán és utódai Nándorfehérvárnál tanulták meg: a keresztény Európa számukra bevehetetlen föld – és erő. Moszkva világuralmi álmokat dédelgető urai 1956-ban Magyarországon kaptak halálos sebet: embertelen birodalmuk néhány évtized múlva eltűnt a föld színéről. E kettős évforduló alkalmából a lemezen nagy magyar gondolkodók, költők, muzsikusok emlékeznek 1456-ra és 1956-ra. A múltat idézik és megtanítanak figyelni a jövőre. Zenészbárátainkkal – Tolcsvay Bélával, Kobzos Kiss Tamással, Kis Gergely Mártonnal és

Misztrál együttes, Tolcsvay Béla, Kobzos Kiss Tamás, Kis Gergely Márton

Pusztai Gáborral – együtt tiszteltünk a két jelentős történelmi esemény előtt. Nagy László, Buda Ferenc és több jelentős költő megze-

nésített versei mellett helyet kapott a lemezen egy históriás ének Hunyadi Jánosról és a „Jövel, légy velünk, Úr Isten” kezdetű népeinek is. A hangzóanyag mellé könyvet is megjelentettünk – közösen a Mikes Kiadóval –, amelyben neves személyiségek – többek között Makovecz Imre, Jankovics Marcell, Raksányi Gellért, Bózsöny Ferenc – mondják el 1956-tal kapcsolatos gondolataikat. A könyv és a CD borítóját a – kötetben írásával is szereplő – Orosz István grafikusművész készítette. Fontosnak tartjuk a történelmi emlékezet ébren tartása mellett azt is, hogy minél több XX. századi költő művét bemutassuk. Nem titkolt célunk, hogy feldolgozásaink segítségével, a zene varázsával vonzzuk a fiatalokat az irodalom csodálatos birodalmába.

– *És aki egyszer bent reked, nem szabadul többet. Hogyan lehet a XXI. században a művészet „fogságában” élni? Példaértékű adottságok, hogy minden elkeserítő, az embernek kedvét szegő tendencia ellenére egyre mivesebb lemezeket adtak ki, és van időtök és energiátok erre a nemes munkára amellet, hogy eltartjátok családotokat...*

– HEINCZINGER MIKLÓS: Természetesen mindegyikünknek van civil állása, hiszen Magyarországon ma nem lehet verséneklésből és kultúrmisszióból megélni. Ez ellen nem tehetünk semmit, csak csöndben tudomásul vesszük. Ugyanolyan intenzitással és maximalizmussal készülünk koncertjeinkre és új lemezeinkre, mintha „semmi más dolgunk nem volna”.

– *Ezt a lemezek és a DVD-felvételek is bizonyítják. Mi volt az előzménye az eddig bemutatott három CD-nek?*

– TÓBISZ TINELLI TAMÁS: 2002-ben az *Ösvény* című lemezünk olyan időszakban készült, amikor a „kamaszok” már felnőttek, emberileg, zeneileg sokat fejlődtek, de kísérletező kedvük is egyre nagyobb lett.

– *Érdekes volna összehasonlítani első lemezetekkel a most megjelent Dsida CD-t.*

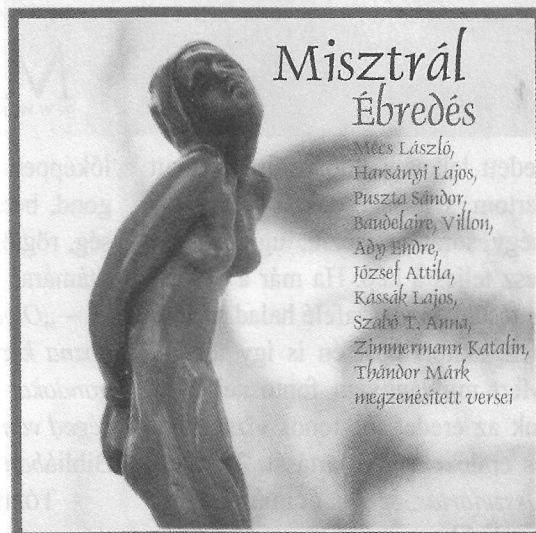
– TÓBISZ TINELLI TAMÁS: Sokat változtunk a tíz év alatt, és egyéni hangzásunk megtartása mellett újabb színekkel gazdagodott muzsikánk. Első lemezünk, amelyet az együttes megalapítása után két évvel adtunk ki, már nem kapható. Az *Ébredés* című CD még a kezdők jellegzetes jegyeit viseli magán. Utólag kissé patetikusnak látszik, de ezt is vállaljuk, hiszen első kísérletnek igazán jól sikerült. Mécs László, Pusztai Sándor, Tompa Mihály, Ady és Kassák verseit zenésítettük meg.

– *A díjakról már beszéltünk, azokat az értő, rangidős muzikusok ítélték a Misztrál együt-*

tesnek. De hogyan fogadott benneketek a közönség?

– TÓBISZ TINELLI TAMÁS: Természetesen kezdettől fogva abban bízunk, hogy egyre szélesebb rétegeket fogunk meghódítani zenénkkel, de az sem bánjuk, hogy a számunkra elérhető legnagyobb siker nem összehasonlítható a média által felkapott és agyonreklámozott együttesekével. Nem baj, ha a világ a „könnyebb műfaj” felé halad, ha időnként alkalmazzák a sematizmust, hiszen minden rendszerekre épül, de hogy egy vázon mi van, az már nem mindegy! Ma sajnos a vázon gyakran csak valamiféle igénytelen máz csillog – és nagyjából ennyi a „tartalom”. A zeneiségtől, az egyéniségtől, vagyis a lényegtől fosztja meg a média az embereket, mert olyan széles rétegekhez kíván szólni, amelyeknek az igényét másként nem lehet kielégíteni. Sokkal könnyebb belefogni egy olyan vállalkozásba, amely a jól kitaposott, unalmas, de már bevált úton jár, és így gyors hasznot hoz. Senki nem gondol hosszú távú befektetésekre – főleg a kultúrában nem. Ilyen szempontból az egész világ leegyszerűsödött.

– *Elképzelhető szerintetek, hogy egy együttesnek igényformáló hatása legyen?*

– TÖRÖK MÁTÉ: Sajnos ma minden a médián múlik. Hiába lenne nagy igény, sőt égető szükség a minőség kultúrájára. Akiknél a döntés joga, azoknak sokszor velünk ellentétes céljaik vannak, vagy nincsenek céljaik.

– TÓBISZ TINELLI TAMÁS: Hiszünk a művészet nemesítő hatásában és a tisztulás, sőt az újrakezdés lehetőségében is. Dsida Jenőt idézem: „Szent zenéjű rengetegben / elnémul a torz halál / s bűnös arcú esti fantom / már hiába prédikál.” Nem véletlenül került a lemez végére ez a mű. Ez a summázás remélhetőleg fölemeli, fölrázza az amúgy gyakran hitehagyott, reményt vesztettségükben megkese-

„Dús sirámú rengetegben / felzokog a torz halál, / bűnös arcú esti fantom / pusztulásról prédikál.” Nem óhajtok verset elemezni, hiszen most nem ez a cél, de annyit muszáj hozzátennem, hogy nem véletlenül dolgoztam fel ezt a költeményt. Ezek a gondolatok egyre erőteljesebben foglalkoztatnak. Időnként el kell jutni a szakadék szélére, hogy megijedjünk, és miután magunkhoz térünk, vagyis „életre sokkol halálfélelmünk”, jobban értékeljük addig esetleg elpazarolt életünket...

– TÓBISZ TINELLI TAMÁS: Ez a kapcsolatainkra is érvényes. Amíg nincs baj a családban, addig gyakran nem is figyelünk egymásra kel-

a nehézségek sokszor leleményessé teszik a média által mellőzött zenészeket. Olyan klubláncolatok vagy szebb szóval inkább klubcsaládok, fesztiválok jönnek létre, amelyeknek a népszerűsége egyre nő. Az emberek közösség iránti vágya még mindig igen erős. Erre alapozva találtuk ki a Regejári Művészeti Klubot. Azzal a céllal működtetjük klubjainkat, hogy elismert művészek és persze ifjú tehetségek segítségével a magyar irodalom, a zene és a képzőművészet alkotásait népszerűsítsük. Három helyen is játszunk rendszeresen: az Alexandra Könyvesházban, a Bem rakparton, és Vácon, a Barangoló teaházban. Budajenőn és Szegeden is van két kihelyezett klub, amelyekben havonta más-más együttes lép fel.

Emberközeli szeretnénk tenni a művészetet, és a közösségi élményformálást is fontosnak tartjuk. Nem „kultúrsznob” összejövetelek a mieink, hanem étellel, itallal, tánccal, mulatozással összekötött ismerkedésre is kiválóan alkalmas, a szó nemesebb értelmét tekintve – szórakoztató estek. Hasznos azoknak is, akik még nem találták meg a társukat. Gyakran táncházak és kiállítások is színesítik a programokat. Már egyre távolabbi és mesészerű az a világ, amikor a kultúra az

életnek ugyanolyan szerves része volt, mint a munka, a tanulás, az étkezés vagy a beszélgetés. Unalomig ismétljük ezeket a tényeket, csak éppen kevesen tesznek érte, hogy valamelyest megszélidüljön, kissé lecsöndesedjen az életünk.

– Ebben a kaotikus világban szinte lehetetlen saját, jóleső tempóban haladni. Márpedig a rácsodálkozásra, felismerésre, katarziszra idő kell...

redett lelkeket. Időszerűsége miatt tartom szükségesnek a vers első négy sorát is idézni, ugyanis így lesz teljes a kép. Ha már a beszélgetésünk is visszafelé halad az időben, akkor most én is így teszek. Mert mindannyian fontosnak tartjuk az eredet folytonos vizsgálatát és emlékezetben tartását. Tehát az *Összetartás, szeretet* című vers így kezdődik:

lőképpen. De amint adódik valami gond, betegség vagy egyéb nehézség, rögtön megnyílunk szeretteink számára.

– „Olyan gond nincs, amely ne hozna kezében ajándékot neked. A gondokat azért keresed, mert szükséged van ajándékaikra” – ahogy a Bibliában olvashatjuk.

– TÓBISZ TINELLI TAMÁS: Folytatva ezt a gondolatmenetet, bizony

2005-ben, a Balassi Bálint-emlékkard átadásán, a budai Gellért Szállóban
Balról: Hoppál Mihály, Heinczinger Miklós, Tóbisz Tinelli Tamás, Török Máté

– HEINCZINGER MIKLÓS: Az eredeti, egészséges élettempó a „parlando” volna. A mi klubjainkban ez már így van. Reméljük, hogy akik rendszeresen járnak hozzánk, megőrzik magukban ezt a „tempó-jelzést”, és a többiek is lassítanak egy picit. Nyugodtabb, megfontoltabb iramot diktálnak maguknak, ami lehetővé teszi, hogy elmélyedjenek egy verseskötetben vagy egy koncertet követő, új gondolatokat ihlető beszélgetésben. Persze ehhez át kell alakítani az emberek szokásrendjét és fel kell kelteni az érdeklődésüket az új élmények iránt. És még valami nélkülözhetetlen: a minden akadályt ha nem is legyőző, de megkönnyítő hit. Ez hiányzik legjobban a fölösleges információkkal elárasztott, agyonmanipulált emberekből, akik gyakran önjelölt filozófusok szellemi csapdjába esnek. A jó úton járó, kereső emberek sem mindig találják a helyüket, de legalább az ő lelkük pórusait nem tömítették el hitpótló áltudományokkal. A Biblia mindenre megadja a választ: „Mert lesz idő, mikor az igaz tanítást nem hallják meg, hanem saját kívánságaik szerint gyűjtenek maguknak tanítókat, mert vizket a fülük, és az igazságtól elfordítják azt, de a mesékhez odafordulnak.”

– TÖRÖK MÁTÉ: Az ösztönök furmányos kielégítésével manipulálhatók az emberek. Érdeemes megfigyelni, hogy manapság hol lehet közösségi élményekre találni? Nem a fonóban, nem is a munkahelyen, főleg nem a családokban... Egyre több szekta, szellemi és gazdasági jólétet „garantáló” közösség próbálja bekebelezni a szétszakadt családok elárvult tagjait. A labilitás fokozódik akár az elviselhetetlenségig is. A családok szétesésével szabad prédává válik az egyén. Az önmegvalósítás látszik az életben elérhető legmagasztosabb célnak, az összes többi életkellék leértékelődik.

– HEINCZINGER MIKLÓS: Az építéset is bizonyítja, hogy fontos-e a család. A nagy konyha egykor közös élettér gyanánt szolgált. A legtöbb időt ott töltötte a család. Ma gyakran olyan kicsi konyhákat építenek, hogy előfordul: csak egyedül lehet benne elüldögélni, illetve állva gyorsan bekapni néhány falatot. Hogy kanyarodtunk el a kluboktól a konyháig? A muzsikálástól az évésig? Úgy, hogy mindennek közös alapja a kommunikáció. Mert hiába írnak a költők remekműveket, és mi hiába tesszük hozzá a magunk élményvilágát dallamkíséret formájában, ha nincs rá kereslet, ha nincs befogadó, érzékeny lelki közeg.

– *A zene életben tart, de nekünk is életben kell tartanunk a zenét!*

– TÓBISZ TINELLI TAMÁS: Igen, nagyon fontos, hogy ne apadjanak el forrásaink, és folyamatosan új lemezekkel lássuk el hűsége közönségünket. És rendszeresen koncertezzünk. Mert akármilyen hasznos és időtálló a CD, az élő zenének nagyobb varázsa van, mint a konzervnek. A személyes jelenlét szuggesztivitása, a spontán hatások tükröztetése a dalokban, esetleg új zenei ötletek megjelenítése, – ez mindmind az interpretáció gyönyörűséges izgalma. Remélhetőleg a közönség és a zenekar közös öröme.

(Mács István felvétele)

– *Hol sajátítottátok el a sok hangszeren való biztonságos és minden igényt kielégítő játékot? Érződik, hogy klasszikus zenei képzésben volt részetek.*

– TÖRÖK MÁTÉ: Azért tudjuk szabadon megvalósítani minden zenei álmunkat, mert jó tanáraink voltak, és nem sajnáltuk az időt a gyakorlásra. Szerencsére nem kötötték gúzsba zenei fantáziánkat, így ugyanolyan kreatívak maradtunk, mint fiatalabb korunkban. Csak ez a készségünk kiegészült technikai tapasztalattal, valamint új és különleges hangszerek beiktatásával színesebbé vált hangzásvilágunk.

– *Bár a politika, a média és a gépek befolyásolják életünket, a lelkünket még mindig a művészet és a család kellene, hogy formálja. Meg lehet találni a XXI. században is a természetes egyensúlyt? Ti hogyan éltek az egyre bővülő lehetőségekkel?*

– TÖRÖK MÁTÉ: Ugyanolyan szükség van a modern technika és a média segítségére is, mint a zenei felkészültségre és az emberi erőforrásra. Szeretnénk, ha minél több emberhez eljutna hírünk. Most a

Nagymaroson több éve otthonra talált, három napon át, hat helyszínen zajló Misztrál Fesztiválra készülünk. Remek helyszíneken lép fel a huszonegy előadó. A fesztiválon negyedik éve megrendezésre kerülő dalnokversenyen már több fiatal tehetség is feltűnt. Évek óta vendégeink a Magyar Napló szerzői is.

– *Végül elérkeztünk a születés pillanatához. Mikor és hogyan jött létre a Misztrál együttes?*

– TÖRÖK MÁTÉ: Rokonszenvből, barátságból, muzsikából, költészetből. Végtelen, még a mai napig tartó beszélgetésekből, „örömmeléből”, ami persze átcsapott szakmai munkába. 1997-től létezik a Misztrál együttes, de már azelőtt is játszottunk együtt. Anélkül, hogy észre vettük volna: mi együttest alkotunk. Ösztönösen társultunk. És nem volt nehéz egymáshoz csiszolódni, mert már az elején kiderült, hogy azonos alpanyagból vagyunk. Hasonlóan reagáltunk a minket foglalkoztató eseményekre és ezeknek a versekben, a zenében való tükröződésére is. Sokat dolgozunk, évente száz-százhusz koncertet adunk, de felléptünk már

Erdélyben, Felvidéken, Kárpátalján, Ausztriában, az Egyesült Államokban, Finnországban, Észtországban, Lengyelországban és Olaszországban.

– *Minden fordítva történt veletek, mint a most divatos „mesterségesen előállított”, tisztavirág életű, lehetőleg botrányokkal vagy egyéb médiaszennzációval „izgalmassá tett” zenekarokkal. Mi a titka, hogy emberileg, zeneileg is harmóniában éltek már egy évtizede?*

TÓBISZ TINELLI TAMÁS: Erre a kérdésre Dsida-lemezünk utolsó és egyben mindennapjainkba beépült gondolatával tudok válaszolni: „összetartás, szeretet”. Minden innen indul ki és remélhetőleg ide is torkollik. Bár most más irányba halad a világ, de nem volt ez jobb Dsida Jenő korában sem, mégis mert és tudott reménykedni, sőt hinni a jövőben még akkor is, ha ő maga már nem is vehetett benne részt. Művész lévén jobban, mélyebben érezte környezetete legapróbb rezdüléseit is, mint bármelyikünk, ezért is fogadjuk el tőle hitelesnek a biztatást.

Máry Szabó Eszter

